ECLI:LV:AT:2019:0415.A420223015.2.S
Lieta Nr. A420223015, SKA-182/2019
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 15.aprīlī

Tiesa šādā sastāvā: senatori Anita Kovaļevska, Andris Guļāns, Veronika Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību, ievietojot vienā kamerā ar citiem ieslodzītajiem, no kuriem izjutis vardarbības draudus, izolācijas nenodrošināšanu un morālā kaitējuma atlīdzību, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 20.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsās Ieslodzījuma vietu pārvaldē norādot, ka no 2011.gada decembra pieteicējs ievietots cietuma kamerās kopā ar ieslodzītajiem, kas viņu apdraud. Tāpat pieteicējs izteica iebildumus, ka konvojēšanas laikā, kā arī Rīgas Centrālcietumā pieteicējs netika izolēts no citiem ieslodzītajiem. Pieteicējs lūdza noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 100 000 *euro*.

Ieslodzījuma vietu pārvalde izskatīja pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu un 2015.gada 8.aprīlī pieņēma lēmumu Nr. 1/10-P/4847, nekonstatējot pārkāpumus Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma administrāciju rīcībā un noraidot pieteicēja lūgumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[2] Nepiekrītot Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumam, pieteicējs vērsās tiesā. Administratīvā rajona tiesa ar 2016.gada 31.marta spriedumu pieteikumu noraidīja.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2017.gada 20.marta spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedumā, pievienojoties rajona tiesas sprieduma motivācijai, norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] No Latvijas Republikas Satversmes izriet valsts pienākums nepieļaut vardarbību ieslodzījuma vietās. Šis pienākums ietver arī vēršanos pret ieslodzīto neformālo hierarhiju, kas ir viens no vardarbības cēloņiem. No spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts vispārīgs pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu. Minētās tiesības ietver ne tikai valsts negatīvos pienākumus (atturēties no spīdzināšanas), bet līdz noteiktām robežām arī valsts pozitīvos pienākumus novērst dzīvības apdraudējumu un necilvēcīgu apiešanos no citu personu puses.

[3.2] Novērtējot, vai pieteicēja aprakstītajās situācijās ir saskatāma attiecīgās ieslodzījuma vietas administrācijas prettiesiska faktiskā rīcība, jāņem vērā, ka ne jebkuras ieslodzīto savstarpējās attiecības ir pakļautas cietuma administrācijas kontrolei. Arī ne jebkura ieslodzīto starpā radusies konfliktsituācija automātiski noved pie secinājuma, ka cietuma administrācija rīkojusies prettiesiski vai pieļāvusi prettiesisku bezdarbību. Ir jābūt sasniegtam noteiktam apdraudējuma nopietnības līmenim. Cietuma prettiesiskas faktiskās rīcības konstatēšanai nepieciešams pierādīt kādu no šādiem apstākļu kopumiem:

1) cietuma amatpersonas ar nolūku (vēloties sodīt, ietekmēt u.tml.) ievietoja pieteicēju tādās dzīvojamajās kamerās, kur pieteicējs tika pakļauts būtisku viņam nelabvēlīgu faktisko seku iestāšanās riskam, neatkarīgi no tā, vai šādas sekas patiešām iestājās;

2) cietuma amatpersonas, pat ja tām nebija nodoma, ievietoja pieteicēju dzīvojamajās kamerās, kur viņš izjutis būtiskas viņam nelabvēlīgas faktiskās sekas, turklāt amatpersonām bija jāzina, ka šādu seku iestāšanās risks ir visai augsts;

3) cietuma amatpersonas, uzzinot par būtiskām nelabvēlīgajām faktiskajām sekām, nav rīkojušās, lai tās pārtrauktu vai novērstu.

Ar nelabvēlīgajām sekām konkrētajā lietā, ņemot vērā pieteicēja apgalvojumus, ir jāsaprot viņa pakļaušana tādiem apstākļiem, kad vienā kamerā ar pieteicēju ievietotie ieslodzītie izteikuši pieteicējam draudus, agresīvi uzvedušies, vardarbīgi izturējušies pret citiem pieteicēja kameras biedriem. Tāpat ir jānovērtē pieteicēja izteikums pieļāvuma formā, ka arī viņš, iespējams, bijis seksuālās vardarbības upuris.

[3.3] Pieteicējs norādījis, ka Jelgavas cietuma administrācija ieslodzītos /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/ un /pers. E/ ievietoja vienā kamerā ar viņu, kā arī vēlējās viņu ievietot vienā kamerā ar /pers. F/ nolūkā ietekmēt un tādējādi panākt, lai viņš pārtrauc rakstīt sūdzības par cietuma administrācijas pārkāpumiem.

Novērtējot pieteicēja apgalvojumus kopsakarā ar lietas materiāliem, secināms, ka pieteicēja apgalvojumi lietā nav pierādīti. Izņemot incidentu 2011.gada 3.februārī, kad starp pieteicēju un /pers. C/ bija izcēlies konflikts, ko fiksējušas Jelgavas cietuma amatpersonas, lietā nav ticamu pierādījumu par citiem reāla apdraudējuma gadījumiem no pieteicēja kameras biedru puses. No paša pieteicēja argumentiem izriet, ka, tiklīdz viņš vērsies pie cietuma administrācijas pārstāvjiem ar sūdzībām par kameras biedriem un uzstājis, ka atrašanās vienā kamerā ar konkrēto ieslodzīto viņu apdraud, cietuma administrācija problēmu ir atrisinājusi. Tāpat lietā nav pierādījumu tam, ka, ievietojot ieslodzītos /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/ un /pers. E/ kamerās, kurās atradās pieteicējs, cietuma administrācijai būtu bijis jāapzinās, ka šāda ieslodzīto personu izmitināšana ir riskanta, pieteicēja drošību apdraudoša. Kritiski vērtējams pieteicēja apgalvojums, ka /pers. E/ esot izrādījis izteiktu nepatiku pret personām, kuras ir izdarījušas noziedzīgus nodarījumus pret dzimumneaizskaramību. Saskaņā ar lietā esošo informāciju /pers. E/ pats ir notiesāts par seksuāla rakstura darbībām ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

[3.4] Pieteicējs apgalvo, ka /pers. E/ 2014.gada 13.septembra naktī esot seksuāli izmantojis /pers. G/, un šāds gadījums licis pieteicējam baidīties arī par savu drošību.

Lietā esošie pierādījumi par 2014.gada 13.septembra notikumiem ir pretrunīgi. 2014.gada 15.oktobra iesniegumos Jelgavas cietuma priekšniekam

/pers. G/ un /pers. H/ norādīja, ka nekādas seksuālās vardarbības no /pers. E/ puses nebija. Savukārt 2014.gada 29.septembra iesniegumā, kas adresēts Jelgavas cietuma priekšniekam, /pers. G/ norādīja, ka ieslodzītais /pers. E/ viņu seksuāli izmantojis. Kā notikuma aculiecinieks 2014.gada 29.septembra iesniegumā Ieslodzījuma vietu pārvaldei to apstiprinājis arī /pers. H/. Taču abi pēdējie iesniegumi nav iesniegti adresātiem, bet gan atdoti pieteicējam.

Ieslodzījuma vietu pārvalde 2016.gada 29.janvārī ir sniegusi informāciju, ka 2015.gada 9.decembrī Daugavgrīvas cietuma izmeklētājs pieņēmis no /pers. G/ paskaidrojumu sakarā ar notikumiem Jelgavas cietumā naktī no 2014.gada 13. uz 14.septembri.

Ņemot vērā minēto, secinājumi par 2014.gada 13.septembra notikumiem nav izdarāmi, jo turpinās notikuma izmeklēšana kriminālprocesuālā kārtībā. Turklāt minētajam notikumam nav izšķirošas nozīmes, izvērtējot Jelgavas cietuma administrācijas rīcības tiesiskumu attiecībā pret pieteicēju. Pat tad, ja pieņem, ka naktī no 2014.gada 13. uz 14.septembri /pers. G/ cietis no seksuālās vardarbības, savukārt pieteicējs, par to uzzinot, sācis uztraukties par savu drošību, svarīgi ir novērtēt, vai cietuma administrācija savlaicīgi ir reaģējusi uz pieteicēja bažām. No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicēja 2014.gada 22.septembra lūgums, lai viņu pārved uz citu kameru, jo viņš nevēlas atrasties kopā ar ieslodzīto /pers. E/, ir apmierināts. Lietā nav pierādījumu arī tam, ka pirms 2014.gada 22.septembra cietuma administrācija būtu saņēmusi pamatotus pieteicēja lūgumus izolēt viņu no /pers. E/.

Kritiski vērtējami pieteicēja izteikumi, ka viņš pats varētu būt kļuvis par seksuālās vardarbības upuri. Pieteicējs nav vērsies pie cietuma amatpersonām ar attiecīgiem iesniegumiem, lūdzot veikt izmeklēšanu un sodīt vainīgās personas. Pieteicēja izvirzītā versija ir vispārīga, hipotētiska, nekonkrēta un apšaubāma, tā izteikta tikai pieņēmuma formā, turklāt pats pieteicējs atsakās sniegt jebkādu konkrētu informāciju.

[3.5] Pieteicēja lūgums noteikt tiesu medicīnisko ekspertīzi viņam un /pers. G/, lai saņemtu atbildi uz jautājumu, vai /pers. E/ ir seksuāli izmantojis viņu un /pers. G/ 2014.gada septembrī, ir noraidāms.

Nav atrodams loģisks izskaidrojums, kādēļ būtu nepieciešama pārbaude pēc vairākiem gadiem, lai saņemtu atbildi uz jautājumu, vai notikums (t.i., seksuāla vardarbība pret pieteicēju) vispār ir bijis. Šādi apstākļi būtu jāzina pašam pieteicējam. Pastāv ārkārtīgi niecīga varbūtība, ka pieteicēja hipotētiski norādītais incidents patiešām būtu noticis, taču pats pieteicējs par to neko nezinātu. Savukārt tas apstāklis, ka nav veikta tiesu medicīniskā ekspertīze, nekādā veidā neliedza pieteicējam iespēju laicīgi vērsties tiesībsargājošā iestādē un paziņot par notikušo, ko pieteicējs nav darījis.

Izvērtējot cietuma administrācijas rīcības tiesiskumu attiecībā pret pieteicēju, ir svarīgi noskaidrot, vai cietuma administrācija ir laicīgi reaģējusi uz pieteicēja iesniegtajām sūdzībām un risinājusi strīdus situācijas, kā arī to, vai pieteicējam tika nodrošināti atbilstoši un droši apstākļi cietuma kamerās. Ar lietā esošajiem pierādījumiem ir pierādīts fakts, ka cietuma administrācija ir laicīgi reaģējusi uz visām pieteicēja iesniegtajām sūdzībām, kā arī katru reizi, kad tika saņemts pieteicēja iesniegums vai konstatēta konflikta situācija kamerā, cietuma administrācija ir atbilstoši rīkojusies un ir situāciju atrisinājusi. Minētos apstākļus pieteicējs nenoliedz. Ņemot vērā minēto, tiesu medicīniskās ekspertīzes noteikšanai šajā lietā nav pamata.

[3.6] Pieteicēja lūgums par dokumentu izprasīšanu ir noraidāms, jo lietā ir iesniegti visi dokumenti, kam ir nozīme šīs lietas pareizā izspriešanā.

[3.7] Pieteicējs norāda, ka no Jelgavas cietuma uz Daugavgrīvas cietumu viņš ir etapēts kopā ar /pers. E/, kā arī etapa starpposmā – Rīgas Centrālcietumā – nav izolēts no citiem ieslodzītajiem. Taču pieteicējs nenorāda uz kādiem konkrētiem faktiem par izciesto apdraudējumu, tā izpausmēm. Līdz ar to nav pamata secināt, ka Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma amatpersonu rīcības dēļ pieteicējs pakļauts dzīvības, veselības vai personiskās neaizskaramības apdraudējumam un ka tādēļ minēto cietuma amatpersonu rīcība būtu bijusi prettiesiska.

[3.8] Ar lietas materiāliem neapstiprinās pieteicēja apgalvojumi, ka viņš izjutis lielu stresu, cietis no ķermeņa svara zuduma. To neapstiprina medicīniskā dokumentācija. Pieteicējs ar šādām sūdzībām pie cietuma medicīnas personāla nav vērsies. Lietā nav arī pierādījumu, ka pieteicējs vēlējies saņemt cietuma psihologa konsultācijas.

[3.9] Tā kā nav konstatējama Jelgavas cietuma administrācijas un Rīgas Centrālcietuma administrācijas veikta prettiesiska faktiskā rīcība, pieteikums ir noraidāms arī daļā par morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzinājumu.

[4] Pieteicējs par minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Pieteicējs uzskata, ka tiesa nav pilnīgi un vispusīgi izvērtējusi pierādījumus lietā. Tiesa esot balstījusies tikai uz Ieslodzījuma vietu pārvaldes paskaidrojumos minētajiem apstākļiem, nav ņēmusi vērā pieteicēja iebildumus, kā arī nav pieprasījusi pierādījumus, kuriem ir būtiska nozīme lietā. Proti, Jelgavas cietuma priekšnieka ieslodzīto pieņemšanas žurnāla kopiju, kas apliecinātu, ka /pers. H/ 2014.gada 15.septembrī vērsies pie cietuma priekšnieka par seksuālo vardarbību pret /pers. G/ 2014.gada 13.–14.septembrī, kā arī videomateriālu no Rīgas Centrālcietuma, kas pierādītu, ka pieteicējs lūdzis nodrošināt izolāciju no citiem ieslodzītajiem. Ieslodzījuma vietu pārvalde nav iesniegusi /pers. G/ medicīnisko pārbaužu rezultātus, kas pierādītu, ka viņš nebija pakļauts seksuālajai vardarbībai 2014.gada septembrī. Tāpat nav veikta tiesu medicīniskā ekspertīze, lai noteiktu, vai pieteicējs un /pers. G/ ir seksuāli izmantoti.

Nav patiess arī Ieslodzījumu vietu pārvaldes apgalvojums, ka ieslodzītie, kuri notiesāti par dzimumnoziegumiem, tiek izvietoti atsevišķi no pārējiem ieslodzītajiem.

[5] Ieslodzījuma vietu pārvalde kasācijas sūdzību neatzīst.

Motīvu daļa

[6] No Latvijas Republikas Satversmes 95.panta un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai indivīdi netiktu pakļauti spīdzināšanai, kā arī cietsirdīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodam. Lai sodīšanu vai izturēšanos uzskatītu par tādu, kas pārkāpj minēto aizliegumu, ir jābūt sasniegtam minimālam ciešanu līmenim. To, vai šāds ciešanu līmenis ir sasniegts, var noteikt, tikai izvērtējot katras konkrētās lietas apstākļus, piemēram, izturēšanās vai sodīšanas veidu un kontekstu, izpildes veidu un metodes, ilgumu, fizisko un psiholoģisko ietekmi uz indivīdu un, atsevišķos gadījumos, dzimumu, vecumu un cietušā veselības stāvokli (*Senāta 2010.gada 9.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-126/2010 (A42583206) 14.punkts; Senāta 2012.gada 22.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-189/2012 (A42696509) 10.punkts; Senāta 2018.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-207/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0607.A420383014.2.S) 6.punkts*).

[7] Spīdzināšanas, cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas aizliegums īpaši nozīmīgs ir attiecībā uz ieslodzītām personām. Valstij ir pienākums nodrošināt, ka personas ieslodzījuma apstākļi ir savienojami ar cilvēka cieņu, ka soda izpildes veids un metodes nepakļauj personu tādām ciešanām, kas pārsniedz neizbēgamo ciešanu līmeni, kas raksturīgs ieslodzījumam, un ka, ņemot vērā ieslodzījuma prasības, personas veselība un labklājība ir pienācīgi aizsargāta (*Senāta 2018.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-207/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0607.A420383014.2.S) 6.punkts*). Līdz ar to valstij ir ne tikai negatīvais pienākums pašai (valsts amatpersonām un darbiniekiem) nepārkāpt spīdzināšanas, cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas aizliegumu, bet arī pozitīvs pienākums nodrošināt, lai šo aizliegumu nepārkāptu citas privātpersonas (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2019.gada 15.janvāra sprieduma lietā Gjini pret Serbiju, iesnieguma Nr. 1128/16, 77.punkts; Senāta 2015.gada 14.maija lēmuma lietā Nr. SKA-798/2015 (A420330814) 4.punkts).*

Valsts pozitīvais pienākums nevar tikt interpretēts tā, ka tas uzliek valstij neiespējamu vai pārmērīgu slogu, piemēram, prasot, lai valsts garantētu to, ka neviena privātpersona nekad neizturētos cietsirdīgi vai pazemojoši pret citu privātpersonu (*Senāta 2012.gada 9.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-*

681/2012 6.punkts). Taču valstij ir pienākums vismaz nodrošināt efektīvu aizsardzību tām personām, kuras atrodas tās jurisdikcijā, tostarp valstij ir jāveic saprātīgi pasākumi, lai novērstu apdraudējumu, par kuru valsts iestādes zināja vai tām vajadzēja zināt (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2019.gada 15.janvāra sprieduma lietā Gjini pret Serbiju, iesniegums Nr. 1128/16, 77.punkts; Senāta 2019.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-153/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0117.A420139516.2.S) 5.punkts*).

[8] Ieslodzīto savstarpējā vardarbība ir regulāra parādība visās ieslodzījuma vietās. Tā aptver dažāda veida izpausmes, sākot no piezemētām aizskaršanas formām un beidzot ar neslēptu iebiedēšanu un nopietniem fiziskiem uzbrukumiem. Tāpēc cietuma administrācijas pienākums ir nodrošināt, lai ieslodzītie tiktu aizsargāti no citiem ieslodzītajiem, kuri viņiem vēlas kaitēt. Lai to panāktu, cietuma administrācijai ir jābūt spējīgai pienācīgi rīkoties. Tai ir jāpamana apdraudējuma pazīmes un jābūt pienācīgi apmācītai, lai vajadzības gadījumā iejauktos. Atkarībā no apstākļiem var būt nepieciešami īpaši drošības pasākumi. Tāpat uzmanība jāpievērš ieslodzīto izvietošanai kamerās (*11.Vispārējais ziņojums par Spīdzināšanas novēršanas komitejas aktivitātēm. Strasbūra, 2001.gada 3.setpembris, 27.punkts*).

Līdz ar to cietuma administrācijai no spīdzināšanas, cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas aizlieguma izriet virkne dažādu pienākumu.

Ja cietuma administrācijas rīcībā ir informācija par reālu un tūlītēju apdraudējumu kāda ieslodzītā veselībai un dzīvībai, tai ir pienākums veikt aktīvus aizsardzības pasākumus, lai šo apdraudējumu novērstu. Tas ietver gan pienākumu pienācīgi reaģēt uz pamatotām ieslodzīto sūdzībām par iespējamu vai notikušu vardarbību, gan arī pienākumu nodrošināt, lai cietušais būtu pasargāts no tālākas vardarbības un var saņemt nepieciešamo veselības aprūpi, tostarp garīgās veselības aprūpes pakalpojumus (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 10.februāra sprieduma lietā Premiņinijs pret Krieviju, iesnieguma Nr. 44973/04, 82.–88.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2019.gada 15.janvāra sprieduma lietā Gjini pret Serbiju, iesnieguma Nr. 1128/16, 84.–87.punkts)*.

Taču cietuma administrācijai ir ne tikai pienākums reaģēt uz reāliem un tūlītējiem apdraudējumiem, bet arī pienākums veikt nepieciešamos preventīvos pasākumus, lai jau iepriekš novērstu potenciālos riskus ieslodzīto veselībai un dzīvībai. Šādā kontekstā ir svarīgi, lai ieslodzījuma vietā ir nodrošināts pietiekams darbinieku skaits, lai nepastāvētu pārapdzīvotības problēmas un ieslodzīto skaits kamerās nebūtu pārāk liels, kas apgrūtina uzraudzības funkciju veikšanu. Tāpat cietuma administrācijai ir regulāri jāveic riska novērtējums par apdraudējumu, ko ieslodzītais rada sev un citiem ieslodzītajiem, un jāizmanto šie novērtējumi citu drošības pasākumu veikšanai, tostarp lemjot par ieslodzīto izvietošanu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 17.jūlija sprieduma lietā Gorea pret Moldovu, iesnieguma Nr. 21984/05, 47.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 27.novembra sprieduma lietā Tautkus pret Lietuvu, iesnieguma Nr. 29474/09, 54.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 27.maija sprieduma lietā Rodičs un citi pret Bosniju un Hercegovinu, iesnieguma Nr. 22893/05, 68.–71.punkts*).

Preventīvo pasākumu veikšana ir sevišķi nozīmīga gadījumos, kad ieslodzītie ir pakļauti paaugstinātam vardarbības riskam no citu ieslodzīto puses sakarā ar piederību kādai riska grupai, piemēram, personas, kuras notiesātas par seksuāla rakstura noziedzīgiem nodarījumiem, vai personas, kuras sadarbojušās ar policiju (*Senāta 2019.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-153/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0117.A420139516.2.S) 6.punkts*).

[9] Izskatāmajā lietā strīds ir par to, vai cietuma administrācija ir izpildījusi savus pienākumus, nodrošinot pieteicējam aizsardzību no ieslodzīto savstarpējās vardarbības Jelgavas cietumā, etapēšanas laikā no Jelgavas cietuma uz Daugavgrīvas cietumu, kā arī etapa starpposmā, atrodoties Rīgas Centrālcietumā. Apgabaltiesa nav konstatējusi pieteicēja cilvēktiesību pārkāpumu. Senāts atzīst, ka turpmāk minēto iemeslu dēļ apgabaltiesa nav pilnīgi un vispusīgi izvērtējusi lietā esošos pierādījumus.

[10] Pieteicējs norādīja, ka 2014.gada naktī no 13. uz 14.septembri /pers. E/ seksuāli izmantojis /pers. G/. Tiesa uzskatīja, ka šis apstāklis nav pierādīts, jo gan /pers. G/, gan /pers. H/, kuri šajā laikā atradās vienā kamerā ar pieteicēju, snieguši pretrunīgas liecības. Turklāt gan cietuma administrācija, gan Ieslodzījuma vietu pārvalde esot veikusi pārbaudes un neesot konstatējusi vardarbību.

Kā norādīts iepriekš, ieslodzīto savstarpējā vardarbība ir regulāra problēma visās ieslodzījuma vietās un tai var būt dažādas izpausmes. Spīdzināšanas novēršanas komiteja norādījusi uz grūtībām izmeklēt ieslodzīto savstarpējās vardarbības gadījumus, ņemot vērā, ka ieslodzītie nevēlas sadarboties, baidoties par savu drošību ieslodzījuma vietā (*Spīdzināšanas novēršanas komitejas ziņojums par vizīti uz Latviju laika periodā no 2016.gada 12. līdz 22.aprīlim. Strasbūra, 2017.gada 29.jūnijs, 43.–43.punkts, http://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-lva-20160412-en-13; Spīdzināšanas novēršanas komitejas ziņojums par vizīti uz Latviju laika periodā no 2011.gada 5. līdz 15.septembrim. Strasbūra, 2013.gada 27.augusts, 53.punkts, http://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-lva-20110905-en-13*). Līdz ar to apstāklis, ka ieslodzītais nav ziņojis par noziedzīgo nodarījumu, atsakās sniegt vai sniedz pretrunīgas liecības, nedod pietiekamu pamatu secināt, ka noziedzīgais nodarījums nav noticis vai apdraudējums nav pastāvējis. Šādā gadījumā ir īpaši svarīgi vispusīgi un pilnīgi novērtēt arī pārējos pierādījumus to savstarpējā kopsakarā.

Turklāt jāņem vērā, ka pamats cietuma administrācijai veikt preventīvus un aktīvus pasākumus ieslodzīto savstarpējās vardarbības novēršanai var būt ne tikai likumā noteiktā kārtībā konstatēta ieslodzītā vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tieši otrādi, ieslodzījuma vietu administrācijai ir pienākums nekavējoties, negaidot kriminālprocesa noslēgšanos, izdarīt pārbaudi par iespējamu vardarbības gadījumu un, pastāvot saprātīgai iespējai, ka vardarbība ir notikusi, veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai gan iespējamais cietušais, gan citi ieslodzītie būtu pasargāti no tālākas vardarbības.

[11] Senāts uzskata, ka konkrētajā lietā apgabaltiesa nav pievērsusi pietiekamu uzmanību vairākiem apstākļiem, kas varētu liecināt par to, ka Jelgavas cietuma administrācija uzskatīja, ka pastāv saprātīga iespēja, ka vardarbība pret /pers. G/ ir notikusi, vai arī kas liecinātu, ka Jelgavas cietuma administrācija zināja vai tai vajadzēja zināt par /pers. E/ iespējamo radīto apdraudējumu pieteicējam.

Laika periodā no 2013.gada 27.oktobra līdz 2014.gada 18.septembrim pieteicējs bija ievietots sešās dažādās kamerās, un vienmēr šajās kamerās bija kopā ar /pers. G/ un /pers. H/. Tomēr 2014.gada 18.septembrī, t.i., četras dienas pēc iespējamā vardarbīgā incidenta kamerā, Jelgavas cietuma administrācija pārcēla pieteicēju un /pers. E/ uz citu kameru, kur viņi atradās līdz 22.septembrim, kad pieteicējs tika izvietots atsevišķi no /pers. E/ un atkal ievietots vienā kamerā ar /pers. G/ un /pers. H/ (*lietas 1.sējuma 65.–66.lapa*). Tiesa nav noskaidrojusi, kādēļ Jelgavas cietuma administrācija pieņēmusi šādus lēmumus, proti, vai iemesls pieteicēja un /pers. E/ pārcelšanai uz citu kameru 2014.gada 18.septembrī bija tāds, ka cietuma administrācija uzskatīja, ka pastāv saprātīga iespēja, ka /pers. E/ ir seksuāli izmantojis /pers. G/. Tāpat tiesa nav izvērtējusi, kāpēc 2014.gada 22.septembrī cietuma administrācija uzskatīja par nepieciešamu izvietot pieteicēju atsevišķi no /pers. E/. Savukārt gadījumā, ja tiesa secinātu, ka cietuma administrācija uzskatīja, ka pastāv saprātīga iespēja, ka vardarbība pret /pers. G/ ir notikusi, tiesai būtu jānoskaidro, kādēļ cietuma administrācija uzskatīja, ka, ievietojot pieteicēju vienā kamerā ar /pers. E/, pieteicēja drošība netiks apdraudēta.

Tiesa nav arī vērtējusi, vai /pers. E/ pirms un pēc 2014.gada 14.septembra ir piemēroti disciplinārsodi un, ja tādi ir piemēroti, tad par kādiem pārkāpumiem tie ir piemēroti. Tāpat tiesa nav vērtējusi, kad un cik regulāri ir izdarīti riska novērtējumi /pers. E/ un kādi secinājumi ir izdarīti šādu novērtējumu rezultātā. Šo apstākļu izvērtējums varētu sniegt informāciju par to, vai cietuma administrācija zināja vai tai vajadzēja zināt, ka /pers. E/,

iespējams, varētu radīt apdraudējumu /pers. G/ vai pieteicējam.

Tikai vispusīgi un pilnīgi izvērtējot visus šos apstākļus, var izdarīt pamatotu secinājumu par to, vai ir noticis pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums. Turklāt jāņem vērā, ka lietās, kas saistītas ar vardarbību ieslodzīto starpā, sevišķa nozīme ir objektīvās izmeklēšanas principam (*Senāta 2012.gada 9.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-681/2012 12.punkts*).

[12] Pārsūdzētajā spriedumā ir norādīts, ka nav izšķirošas nozīmes tam, vai /pers. E/ tiešām seksuāli izmantoja /pers. G/, jo pat tad, ja pieņemtu, ka tā ir noticis, cietuma administrācija esot laicīgi reaģējusi uz pieteicēja iesniegumu par apdraudējumu. Senāts atzīst, ka arī šis tiesas secinājums nav balstīts uz pilnīgu un vispusīgu pierādījumu novērtējumu.

Ja pieņemtu, ka /pers. E/ tiešām seksuāli izmantoja /pers. G/, tad tiesai vispirms būtu jāizvērtē, kāpēc cietuma administrācija uzskatīja, ka, ievietojot pieteicēju vienā kamerā ar /pers. E/, pieteicēja drošība netiks apdraudēta. Turklāt pārsūdzētajā spriedumā ir konstatēts, ka cietuma administrācija, pārceļot pieteicēju uz citu kameru, ir laicīgi reaģējusi uz pieteicēja 2014.gada 22.septembra iesniegumu, kurā viņš lūdza tikšanos ar cietuma drošības daļas darbinieku. Taču pieteicējs norādīja un cietuma administrācija arī apliecināja, ka pieteicējs vērsies pie cietuma administrācijas jau 2014.gada 19.septembrī ar lūgumu izsaukt viņu uz pārrunām (*lietas 1.sējuma 6., 57. un 65.lapa*), t.i., jau nākamajā dienā pēc ievietošanas vienā kamerā ar /pers. E/. Tomēr tiesa vispār nav vērtējusi pieteicēja 2014.gada 19.septembra lūgumu pēc tikšanās un cietuma administrācijas tālāko rīcību. Ņemot vērā, ka 20. un 21.septembris bija sestdiena un svētdiena, tiesai bija jāpārliecinās, ka pieteicējam bija iespēja tikties ar atbildīgo drošības daļas darbinieku, kurš varētu lemt par pieteicēja pārvietošanu uz citu kameru. Nereaģēšana uz pieteicēja lūgumu un viņa atstāšana vienā kamerā ar iespējamo varmāku varētu būt pamats secinājumam, ka ir pieļauts pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums.

[13] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts secina, ka pārsteidzīgs ir arī tiesas secinājums par to, ka nav konstatējams pieteicēja apdraudējums etapēšanas laikā. Ja tiesa secinātu, ka Jelgavas cietuma administrācija uzskatīja, ka pastāv saprātīga iespēja, ka vardarbība pret /pers. G/ ir notikusi, vai arī tai citu iemeslu dēļ bija pamats uzskatīt, ka /pers. E/ varētu apdraudēt pieteicēju, tad būtu jāvērtē, vai /pers. E/ nevarēja radīt pieteicēja apdraudējumu arī etapēšanas laikā. Šādā gadījumā būtu nepieciešams izvērtēt, kādi ir bijuši pieteicēja etapēšanas apstākļi, piemēram, vai starp ieslodzītajiem ir kādas fiziskas barjeras, kas ierobežo viena ieslodzītā iespējas nodarīt fizisku kaitējumu citiem ieslodzītajiem; vai ir nodrošināta pastāvīga ieslodzīto uzraudzība, vai iespējams nekavējoties reaģēt uz apdraudējumu, kā arī cik ilgu laiku ieslodzītie pavada šādos apstākļos. Īpaša vērība ir jāpievērš apstāklim, ka pieteicējs nav sūdzējies par etapēšanas apstākļiem no Rīgas Centrālcietuma uz Daugavgrīvas cietumu, tādējādi ļaujot prezumēt, ka etapēšana veikta atšķirīgā veidā.

[14] Pieteicējs arī norādīja, ka Rīgas Centrālcietumā viņš nav izolēts no citiem ieslodzītajiem. Jelgavas cietuma administrācija norādījusi, ka etapēšanas laikā viņam bija jānodrošina izolācija, tomēr tiesa nav pārliecinājusies, vai Rīgas Centrālcietuma administrācija šo norādi ir ņēmusi vērā un gadījumā, ja tas nav darīts, tad kādi tam bijuši iemesli. Turklāt jāņem vērā, ka pieteicējs ir tiesāts par seksuāla rakstura noziegumu un tāpēc kā riska grupai piederoša persona ir pakļauts paaugstinātam vardarbības riskam no citu ieslodzīto puses. Līdz ar to preventīvu pasākumu veikšana ir īpaši nozīmīga.

[15] Ņemot vērā minēto, apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai pēc būtības. Tā kā Senāts jau secināja, ka ir pamats apgabaltiesas tiesas sprieduma atcelšanai, tad procesuālās ekonomijas dēļ Senāts nevērtēs pārējos kasācijas sūdzības argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 20.marta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.
Atmaksāt /pers. A/ drošības naudu 15 *euro*.
Spriedums nav pārsūdzams.

A. Kovaļevska A. Guļāns V. Krūmiņa